

Beköszöntő

a Környezetkultúra rovathoz

Gaul Emil ny. egyetemi tanár

Újra van a módszertani folyóirata a vizuális nevelés művelőinek, a Vizuális Kultúra! Nagyszerű elődök nyomában járunk: a Rajztanítás, Művészeti nevelés, Művészeti-vizuális nevelés, Rajzlap, és legutóbb irány.hu címmel jelent meg Pázmány Ágnes, Kele Szabó Ágnes, és Bodóczy István szerkesztésében. Ezúttal az AMASS („Művészetpedagógia a társadalom perifériájára sodródottakért”) című pályázat révén biztosított Európai Unió támogatás eredményeként éledt újra a lap, Kárpáti Andrea és munkatársai szerkesztésében.

A folyóirat rovatai között szerepel a Környezetkultúra (rovatvezetők: Mészáros Zsuzska és Gaul Emil), ami nem a környezetvédelmet jelenti, hanem az anyagi kultúrát, tehát a tárgyakat, az épületeket, gépeket, berendezéseket és ezekhez kapcsolódó ismereteket takarja. Nem elsősorban a műszaki tartalmakon van a hangsúly, hanem a tárgy formai megjelenésén. Bár a Nemzeti Alaptanterv első, 1995-ös változatában már megjelent a környezetkultúra, mint a vizuális nevelés egyik ága, témája, az elmúlt huszonöt évben mégsem terjedt el olyan mértékben, mint az várható lett volna. Ennek talán az a magyarázata, hogy a rajztanárok hagyományosan a tanárképző főiskolák rajz tanszékein végeztek, ahol a hangadók kiváló képzőművész tanárok, akik érthető módon a vizualitást a képzőművészeti alkotáson keresztül közelítik meg. Így aztán a tanítványokban is a képzőművészi, zömmel festői identitás erősödött meg. És amikor az innen kikerülő tanárok az iskolájukban kezdtek munkához, ők is tudásuk legjavát, a festői alkotást tolmácsolták a legautentikusabban.

A tárgykultúra tanításának vannak jó hagyományai és nem lebecsülendő gyakorlata. Az egyik az úgynevezett kézművesség, ami az 1970-es évek népies, szakköri foglalkozásaiból indult újtjára és ma már jelentős helyet foglal el az alsó tagozatos vizuális nevelésben. A másik vonulat az iparművészet, design szemléleti háttéréből táplálkozott az 1990-es években az Iparművészeti Főiskola Tanárképző Tanszékén, ahol az évek során több mint 1000 nappali és levelező tagozatos hallgató szerzett tárgykultúrára épülő képesítést. (A hazai vizuális nevelők száma 4–5000 között lehet). A közelmúlt jelentősebb rokon törekvései közül kiemelkedik az építészeti nevelési mozgalom, a *kultúrAktív Egyesület* szervezésében bonyolított számos „szakköri” és iskolai projekt. Több város építészetének gyermeki meg-

ismerését segítő ismertető és munkáltató könyv, és az ELTE Tanítóképzőjének képzésében a *Vizuális Nevelés Tanszék* programjába beépült építészeti nevelési program is született a gondozásukban *sok közleménnyel*.

A környezetkultúra tanításának rangját emelte, hogy bekerült az MTA 2016–2021 között zajló *Tantárgypedagógiai Kutatási Programjában*, az *MTA-ELTE Vizuális Kultúra Kutatócsoportja* tananyag moduljai között. Felső tagozaton és gimnáziumban próbálták ki a kutatók a tanárokkal karöltve a tantervi modernizációs gondolataikat. Ezek között a legfontosabb (nem csak vizuális nevelési elv) az volt, hogy a kutatás tantervi előírásainak keretén belül a tanárok saját tudásuk, szemléletük alapján dolgozhattak a rendelkezésükre álló idő felében. A bizalom által fellelkesült tanárok csodát tettek, és magukkal ragadták a tanulókat is. Erről a hamarosan, 2021 második negyedévében digitális formában megjelenő könyvek alapján lehet meggyőződni, de már most *olvashatók cikkek, tanmenetek a honlapon*.

Annyit előzetesen elárulok, hogy például a vízszintes metszetet, vagy alaprajzot templomok drónfelvételei és fotói alapján kellett a középiskolás tanulóknak rekonstruálni. A keresztmetszetet pedig gyümölcsök és zöldségek MRI-vel készített felvételeinek gif animációjából kellett kihámozniuk. A tehetséges fiatal tanárgeneráció már ott van a digitális térben, így a tárgykultúra iránt érdeklődő tanárok és gyerekek szabadon válogathatnak például a *DesignPed* feladatai közül.

A környezetkultúra hagyományosan azt ígérte, hogy elsajátítói sokkal otthonosabban fognak mozogni a technikai környezetben, nem idegenednek el attól. Abból fakadóan, hogy a tervező mindig más igényeinek kielégítésére dolgozik, a diákok empátikusabbá, szociálisan érzékenyebbé válnak. Nem utolsó sorban az alkotás egy fajtáját lehet elsajátítani a környezetkultúrával foglalkozó órákon, méghozzá elég önállóan, így a tanulók megtanulnak dolgozni, valamit megcsinálni. Ezek a képességek, ismeretek, felértékelődnek a jövőben várható változások folytán. Azt még nem tudhatjuk pontosan, hogy mit hoz a jövő, de azt igen, hogy alakításában a technika nagy szerepet fog játszani. A technikának pedig egyik jellemzője az algoritmus, az egymást követő lépések folyamata. Márpedig a tárgyak létrehozása, technológiájának elsajátítása felkészít a még ismeretlen algoritmusok megértésére is. A másik fontos tudás, amire már ma is nagy szükség van, de sokkal nagyobb szükség lesz a jövőben: saját magunk, személyiségünk állandó hozzáigazítása a rohamosan változó világhoz. Ehhez pedig a tárgyak formai egységének kialakítása, az „ügyfél”, az ember személyiségének megfelelő tárgy, szolgáltatás, forma, stílus, karakter megkeresése és megtalálása nagyon jó edzőpályának ígérkezik. Ebben a jövőépítő munkában kíván ez a környezetkultúra rovat is a maga módján részt venni.